

TOPONÍMIA DE LA SEGARRA: primera aproximació

Albert TURULL RUBINAT

Resultaria excessiu, per no dir pretenció, voler tractar aquí tota la toponímia d'una comarca. Un inventari i una classificació metòdica són labor d'anys, i la meua dedicació al tema és un fet encara recent. S'imposava, doncs, limitar raonablement l'abast del treball. En primer lloc, dues limitacions: tractaré, de manera gairebé exclusiva, els noms de poblacions, tot i saber els retalls que això comporta a l'hora de fer una valoració global; —i només els compresos en l'àmbit de la Segarra oficial, l'establerta per la Generalitat republicana, que no s'adiu pas amb la Segarra històrica, sentida per la gent del país¹.

El mètode: ha estat el llibre d'Enric Moreu-Rey, *Els nostres noms de lloc*, una eina molt important en aquesta aproximació; i és també el seu mètode classificatori el que, amb poques variants, he usat, perquè el crec adequat per als meus propòsits. Ara: no ha estat, naturalment, aquest llibre l'única font d'informació, sinó que la meua comunicació ve a ser recull i refeta d'un plec d'estudis (de toponímia estrictament, com els dos volums fonamentals d'en Joan Coromines, d'història local, d'història de la llengua en general...), aprofitant de cadascun d'ells allò que fa referència al meu tema: la toponímia de la Segarra.

Abans d'entrar en matèria només diré, encara, que he establert dos grans apartats: en el primer hi ha els camps temàtics que els noms de lloc estudiats abasten; i en el segon resten classificats pel que fa a l'origen idiomàtic.

I. CAMPS TEMÀTICS DELS TOPÒNIMS SEGARRENCS

1. *Descripcions geogràfiques.*— E. Moreu-Rey estableix, i és cert, cinc elements geogràfics que serveixen de base, com a compostos, de molts topònims catalans: *font*, *mont*, *vall*, *puig* i *vila*. Ara bé, a la Segarra això no és pas cert del tot, car llur incidència és ben desigual.

Si d'una banda no trobem cap *puig* ni cap *font* que formi part del nom d'una població, en canvi abunden força els compostos de *mont*: Montlleó, Montfalcó, Montcortés, Montfar, Montpahó (en ruïnes), Mont-ros, Montoliu, Montroig, Montpalau. Més difícil d'acceptar és Bellmunt, ja que possiblement no és sinó un antroponim. A pesar de tot, tant Coromines com l'Alcover-Moll l'hi relacionen. Pel que fa a *vila*, tret de noms de lloc menors, com ara Els Vilassos i El Vilar a Tarroja o Els Vilassos a Bellveí, només en tenim un: Vilagrasseta. Igual ocorre amb *vall*: tan sols Vallfogona.

Però a més a més d'aquests cinc elements, hi ha molts altres noms de lloc formats a base de descripcions geogràfiques. Així L'Aguda, vora Torà, on comprovem que el nom s'adapta perfectament al lloc: és damunt d'una muntanyeta força afilada. Per l'estil són Rubinat, que també és dalt d'un turonet, i que ve del llatí '*rupinus*', que significa «rocós», i Altadill, que deriva d'«alt» o turó també. I fins i tot, provinents de veus pre-romanes, els compostos de '*quer*', «roca» (Queràs: augmentatiu) i de '*mala*', en pre-indoeuropeu «muntanya» (si és que no significa, senzillament, «dolenta»): Malgrat, Malacara. També La Tallada pot ben bé provenir d'un accident orogràfic, com ara un relleu en forma de paret alta. Un port és, entre altres coses, un pas estret entre monts, i d'aquest mot venen Portell i Saportella. D'altres vegades es fa referència al color del terreny. Així Montroig, Mont-ros, i fins i tot Rubió. De «conca», depressió ampla, tenim Concabella. I no és inversemblant un ús metafòric de l'arc per designar una forma del relleu, element que trobem a Sant Pere dels Arquells.

Un altre element geogràfic molt important és l'aigua. A més d'evidències com Riucorb (Vallfogona de R.), o fins i tot (és l'opinió de Montoliu, segons el D.C.V.B.) Fluvià, del llatí '*fluvium*', «riu», hi ha referències a la riba o vora d'un riu: Alta-riba i Ribera. D'aigües no corrents, tenim Cabestany (de «cap de l'estany», explicació que no és pas segura) i Muller, que ve de «mullera» o aiguamoll.

Un cas particular a la Segarra és el de la zona anomenada Els Comalats o Comalada, que abasta diferents poblacions al sud de Cervera. Antigament vàries d'elles duïen l'adjectiu «lat» o «lada» (que pot venir del basc '*latz*', «aspre», o simplement significar «ample, extens»): L'Ametlla Lada, Vallfogona Lada, Granyena Lada, La Guàrdia Lada, i Montoliu Lat. Actualment ho conserva només La Guardiollada.

2. *Les plantes*.- En aquest camp lèxic és molt abundant la toponímia segarenca. D'una banda, mots generals, com Rabassa, que té un sentit de «soca d'arbre», o Salvanera, que ve de selva o bosc negre o espès, i fins i tot pot estar-hi relacionat La Tallada.

D'altra banda, noms de plantes concretes. N'hi ha d'arbres, d'arbusts, de fruites,... La seva abundància, que s'extén més enllà de la Segarra estricta, és el fonament de la suggerent opinió d'E. Moreu-Rey en el sentit que Cervera, que res no tindria a veure amb els cervols ni amb una '*cervix*', ve de l'arbre anomenat «servera», amb essa, ja que formaria part d'una sèrie nominativa, composta per tots els altres topònims inequívocament vegetals que l'envolten.

A més a més de Cervera, cal esmentar els següents: Freixenet (del freixe), La Mora i La Morana, Montoliu (de l'olivera), Guspí (antigament Albespí), Pomar, L'Ametlla, Civit (que ve de Sa Vit, l'arbre del raïm precedit de l'article femení arcaic), Sisquella (de sisca o xisca, canyís), El Llor (llorer), L'Aranyó i potsers amb ell Granyena (l'aranyó, fruit de l'aranyoner, és una mena de pruna molt petita), Fonolleres (del fonoll) i La Cardosa (card). I també, però amb dubtes: Timor (que, al marge del timó, pot molt bé ser un antrotopònim), Llindars (potsers del lli, però segurament no), La Rabassa (que segons l'Alcover-Moll vindria de '*rapacea*', derivat del llatí '*rapum*', «nap»), o Rubió (una de les possibilitats del

qual és venir de '*rubus*', «esbarzer» en llatí), i fins i tot Pavia, que és el nom també d'un arbret ornamental.

3. *La fauna*.- Si els darrers topònims són abundants, també ho són, ni que menys, els relacionats amb animals. Al marge de Torà, que caldria descartar com a derivat de «toro», i potser al marge també d'una parella de dubtosos, que són Cervera i Montlleó (que, a despit de l'Alcover-Moll, segurament no està en relació amb cap lleó, sinó que, com veurem, deu ser d'origen àrab), hi ha una sèrie de topònims amb clares referències a la fauna: Lloberola, diminutiu de «llobera» o cau de llops, Montfalcó, La Ratera (de rata o de rata-pinyada), Granollers, de «granolla», dialectalisme per «granota», Montpahó, on *pahó* és pavó o gallindí, i Tordera, lloc abundant en tords.

Pel que fa al riu Corb, l'origen zoològic del nom no és segur; i encara molt menys versemblant ha estat considerat el de Pelagalls.

4. *L'agricultura i la ramaderia*.- Hi ha alguns noms de lloc que, no pas lluny dels que acabem de tractar, es relacionen amb el cultiu, sia agrícola o animal. Del segon tipus sembla ser Viver, que és el lloc destinat a la reproducció. Agrícoles són Gra, Pallerols i Les Pallargues (de palla o paller), i potser també Rodell, que seria un tros de terra en forma circular.

5. *Relacions jurídiques, feudals, de dependència i parentiu*.- Abans hem esmentat Montpalau: era el lloc on residia la capitalitat del terme senyorial. D'un àmbit temàtic semblant hi ha a La Segarra altres exemples, tot i que bastants són dubtosos: La Rabassa podria venir d'una vinya cedida segons contracte de «rabassa morta», pel qual el propietari la cedeix al pagès repartint-se tots dos despeses i fruits, i que té com a condició que el contracte finalitza cinquanta anys després o bé quan dues terceres parts dels ceps són *morts*.

És E. Moreu-Rey també qui dona com a origen de Montornés que es tracti d'un territori amb possibilitat de rescat, de retrovenda. I no és pas inversemblant que Tudela vingui de «tutela», protecció. Més inequívocs són els compostos de *guàrdia*, com La Guardiada o Guardasivens. Pel que fa a les relacions familiars, trobem, vora Cervera, Fiol i Fillol.

6. *L'arquitectura*.- La construcció és un altre camp que forneix un elevat nombre de topònims. D'una banda hi ha l'arquitectura militar, representada molt evidentment pels castells, que formen part dels noms de Castell-Mejà, Castellnou, Castell de Santa Maria... De vegades, altres mots s'usen com a sinònims de castell o fortificació. Així *torre* (Torrefeta, que ve de Torre Freta, o sigui, trencada, derruïda) o fins i tot *palau* (El Palau o Palou de Torà, i el de Sanaüja). També talaia o lloc per al guaita té els seus sinònims, com *guàrdia* (Guardasivens sembla anar per aquí, i potser també Guardiada), i *far*, que és a El Far i a Montfar. Un apel·latiu decididament militar és el de Montfalcó vora Cervera: Montfalcó Murallat.

I d'altra banda tenim l'arquitectura civil, que sembla ser una explicació més

normal dels compostos de *palau*. També per aquí es pot interpretar la *torre* de Torrefeta, i igualment El Vilar i Els Vilassos (sigui com a sinònim de casa, significat que tenia antigament, o, amb l'accepció més moderna, designi aglomeracions). Aquest darrer sentit, el d'aglomeració, pot venir Vicfred, car *vic*, abans, significava «carrer o barriada extramurs», mentre que *fred* pot indicar condicions climatològiques o bé pot ser sinònim de «trecat», com hem vist a Torrefeta. Designant parts de la casa hom nota Portell i Saportella, i també Lлиндars («llinda» és la fusta o pedra de damunt la porta). I no pot ser omès aquí Arquells (St. Pere dels A.). També un element de la casa pot formar part de Montcortés, car *cort*, entre altres interpretacions, indica una dependència de l'edifici principal. El vessant personal de la vivenda podem trobar-la al motiu afectiu Bellvei.

Una altra mena de construccions són les que estan en relació amb les comunicacions. Hostalets i Hostafrancs venen d'*hostal*, lloc on descansaven els viants, l'un fet diminutiu, l'altre seguit del determinatiu «franc», «lliure». Semblant és Sedó, que segons Moreu-Rey ve d'*statio*, «estació»; i segons l'Alcover-Moll, amb proves documentals, de '*sedatione*', que vol dir repòs. Pel que fa a La Curullada, ha estat originat per «cruïllada», encreuament de camins. I encara hauríem d'esmentar la possibilitat que el DCVB dona per a Rodell: ve simplement de «roda».

7. *Antropotopònims*.- Hom ha afirmat que els antropotopònims són ben possiblement la font més rica de la formació de noms de lloc. La Segarra no se surt d'aquesta generalització, tot i que tampoc la confirma; com a mínim, en aquesta comarca els topònims formats sobre nom de persona no hi són estranys. L'origen, no obstant, és divers.

Més endavant veurem que molts dels topònims llatins no són sinó antropotopònims (Florejacs, Fluvià, Meià, Ferran, Torà, etc.); i això és encara més accentuat en els d'origen germànic, car la incidència d'aquesta llengua no és pas gaire gran al nostre país, tret precisament de l'onomàstica. Noms de persona germànics que passen a ser noms de lloc segarrenc: Bellmunt i Vicfred.

Més antropotopònims segarrencs: Amorós, Tarroja, Timor (del nom femení Timbor), Pavia (procedent d'Itàlia), Cisteró i Briançó (procedents de França), i potser Cabestany i Rubió. Fins i tot s'ha apuntat l'origen navarro-aragonès de Tudela.

8. *Hagiotopònims*.- Antoni M. Badia i Margarit, en el seu llibre *La formació de la llengua catalana*, on dóna una importància molt gran a la toponímia en general i també als hagiotopònims en particular, en parlar de la Segarra afirma que d'aquests darrers n'hi ha onze. Naturalment es refereix, com jo ara per ara, a la Segarra estricta. La consideració fonamental en què els implica és la distinció entre Catalunya Nova i Catalunya Vella, cara a establir uns índexs de romanització i arabisme en què ara no entrarem.

De la zona més cap al Nord de la comarca es pot afirmar que pertany a la Catalunya Vella, però resulta que precisament en aquesta zona, dins la Segarra oficial, no hi ha cap població designada amb un hagiotopònim. Comencem a

trobar-ne a l'altura de Guissona, en unes terres d'adscripció ja dubtable, possiblement frontereres: Sant Martí de la Morana i Sant Guim de la Plana. No pas lluny hi ha Sant Ramon i Santa Fe de Segarra. La resta, clarament a la zona central o fins i tot sud de la comarca, ha de respondre a una explicació diferent o complementària. De fet, A. Badia mateix, i també F. Marsà, noten que la Segarra és la comarca de la Catalunya Nova occidental que més noms de sant té a la toponímia. Esmentem, pertanyents a aquesta zona, Sant Fe (una altra), Sant Guim Vell (Guim és Guillem), Sant Guim de Freixenet (o de l'Estació, o de La Rabassa), Sant Domí (Domici), Sant Antolí, Sant Pere dels Arquells, i encara Castell de Santa Maria.

És també A. Badia qui dona l'explicació del fet (p. 163-164): «això és atribuïble, no a la llunyana difusió del cristianisme, subsegüent a la plenitud de la romanització, sinó sobretot a la barreja de fe i bel·licositat que distingia els croats que menaven els afers de la reconquesta», i continua: «així ho palesa l'abundor de noms de sant a les contrades més típicament de marca o de frontera». I una dada: del total de 79 hagiòtopònims enregistrats a la Catalunya Nova, només 26 no són de frontera.

II. ORIGEN LINGÜÍSTIC DELS TOPÒNIMS DE LA SEGARRA

1. *Toponímia pre-romana*.- Aquest és un dels camps de la toponímia més susceptibles d'opinió, de canvi, i fins i tot podríem dir que subjecte a modes filològiques. Conseqüentment, la major part dels noms de lloc que en aquest apartat citaré tenen l'origen pre-romà tan sols com una possibilitat, que s'ha de confrontar amb altres hipòtesis.

Hom sol distingir entre la toponímia ibero-bascoide, abundantíssima al Pirineu però trobable també a la nostra comarca, i la que respon a altres orígens pre-romans. Entre aquests darrers solen destacar els celtes. A la Segarra hi ha, si no és trasplantació posterior des de França, Briançó. La terminació '-acum' ('-acu') ha estat considerada cèltica, i en aquest sentit, tot i que amb ben poques possibilitats reals, hi ha Florejacs. També Talarn, en la valoració del qual coincideixen Prats i Nadal i l'Alcover-Moll: ve del celta '*talarnos*', compost de '*talos*', «enfront», i el sufix típicament cèltic '*-arnos*'. Un origen semblant podria ser el de Talavera.

Un segon tipus de pre-romanisme és l'origen lligur, un poble indoeuropeu. A. Badia i el DCVB coincideixen en citar com a lligur el sufix '-ascu' i el nom de Biosca.

Pel que fa als ibero-bascoïdes, cal començar pel nom mateix de la comarca. Segarra, hom sol coincidir-hi, ve de '*sagar*', «poma o pomera» en basc, o de '*sagarreri*', «país de les pomes». Ivorra, del mot '*ibarra*', «vall»; Gàver, incert, de '*gab-ar*', que seria una redundància: «aigua-riu»; Ondara, un torrent, és «sorra» en basc.

J. Coromines, així com també Prats i Nadal i altres, parla llargament de

l'origen ibero-bascoide de Sanaüja i de Les Oluges, que coincideixen en sufix. En Les Oluges, *ol-* pot ser del basc '*ola*', «cabana; farga o ferreria; post o tauló» o d'*olo*', «civada», mentre que el sufix pot ser d'*oia*', «vessant», o de '*goia*' o '*goien*', «la part més alta» (així ho confirmarien, d'una banda, l'existència de les formes antigues Sanaguja i Uluuiga, i, d'altra, les contraposicions Oluja de Dalt i de Baix —dos barris— i, en altres llocs, parelles de topònims significant, també, «el de dalt» l'un —amb el sufix '*-guja*'— i «el de baix» l'altre —amb '*-barren*'—); mentre que Sanaüja, amb igual terminació, però en singular, pot tenir, pel que fa al radical, dues explicacions bascoïdes: '*naba*', que amb '*-oia*' seria '*naba-oia*', «pleta de la vall», o bé '*zai(n)*', variació de la forma no constatada '*zani*', «guàrdia, vigilant», la qual cosa lliga molt bé amb la importància del castell de la localitat.

I encara hi ha altres topònims que poden ser atribuïts a una font pre-romana, però incerta de per sí, o bé dubtada pel que fa a incloure-la dins dels celtismes o dels iberismes. Hom ha considerat pre-romà el sufix '*-às*', que és present a Estaràs i a Queràs. Tots dos llocs són confirmats com a tal per l'arrel: el DCVB assenyala com a pre-romà el lexema '*estar-*', i el mateix diccionari, com moltíssimes altres fonts d'informació, parla de l'iberisme o basquisme del mot '*quer*', que significa «roca o penyal». Semblant és el cas de Malgrat i Malacara, on '*mal*' pot ser mot pre-romà que significa «muntanya».

Tres topònims tinc encara a la llista: Guissona, del pre-llatí Issauna, segurament íber (perquè n'hi havia un enclau); Tudela, que l'Alcover-Moll esmenta com a pre-romà; i àdhuc s'ha apuntat, amb ben poca versemblança, que Torà vingui de Campdorà, compost de *camp* i d'*ora*', element aquest últim que remet al basc '*ur*' o '*or*', «aigua».

2. *Toponímia llatina*.— Sens dubte, la localitat segarrenca més important en època romana era l'actual Guissona, però això no implica necessàriament que sigui aquest l'origen del topònim, sinó que, com acabem de veure, deu ser pre-romà.

Això a part, apuntaré en primer lloc que aquí han de ser tractats només els noms de lloc directament romans o llatins, i recalco la paraula «directament» perquè, en ser el català una llengua romànica, és lògic que la major part dels topònims del país estiguin relacionats amb la llengua mare. Però només indirectament. Els sorgits en època en què la gent parlava ja romànic no podent de cap manera ser considerats llatins, sinó que són, simplement, catalans. Això resulta una obvietat, però no sempre tinguda en compte.

Llatins són Vallfogona (de '*valle*' o '*vallis fecunda*', «vall fèrtil»), Guspí (anomenat Albespí encara al segle XIV), i potser Rubió (sigui de '*rubus*', «esbarzer», o de '*rubeus*', «roig, vermell»); i també tots aquells que contenen el sufix '*anum*', que en català dóna «-à» o «-ana»: Torà, Meià, Fluvià i La Morana, que venen, respectivament, dels antropònims Taurus o Tauranus, Maius o Manlianus, Fluvianus o Flavius, i Maurus. I semblants serien Florejacs (que si no és pre-romà vindria de l'antropònim Floriacus —de fet és el més probable—) i Ferran (de

Ferrandus). I, sense deixar els sufixos, per aquí anirien també '-onem' o '-onum' (a L'Aranyó i Cisteró) i '-ena', a Granyena.

3. *Germanismes a la toponímia*.- Ja hem apuntat en parlar d'antropotopònims que els germanismes que han passat a ser noms de lloc, a la Segarra, pertanyen totalment a aquesta categoria dels noms de persona. Fins i tot els hem citat: Bellmunt procedeix, si, com sembla ser, no ho fa de *mont*, del nom germànic Veremund, documentat al s. X; i Vicfred (que té també, ho hem apuntat ja, altres possibilitats) correspondria a Wifred, Giscafré o, més semblant encara, Vigfred, documentats tanmateix als segles X i XI.

4. *Toponímia àrabiga a la Segarra*.- És realment molt i molt minsa a la comarca, i això malgrat pertànyer a la Catalunya Nova. De fet, només un topònim àrab hi ha, Montlleó, i encara amb no total seguretat, perquè algun estudiós el creu format de *mont* més l'animal. Si bé ens és difícil dubtar del *mont*, és gairebé obligat dubtar del *lleó*. Són creences populars, poc fiables, les que identifiquen *lleó* amb l'animal africà. Més aviat es tracta, com en el cas d'altres acabaments en -*eó*, d'una adaptació de l'àrab 'uyún', que significa «fonts, deus». En aquesta opinió coincideixen E. Moreu-Rey i J. Coromines.

Jaume Coberó, en un recent llibre d'història local, dóna com a un dels possibles orígens del nom de Torà que vingui de l'àrab 'torat', que vol dir «riquesa» o «terra de riquesa». Ara per ara, però, hem de donar com a ben poc possible aquesta explicació.

I si els topònims àrabs són a la Segarra extraordinàriament escadussers, els mossàrabs són del tot inexistents. En això coincideixen tots els estudiosos, i és un fet lògic a causa de la latitud de la comarca i la data de la seva reconquesta.

CONCLUSIÓ

He fet, a manera de conclusió, un resum estadístic, tot mirant de treure'n després alguna consideració. 115 és el total de topònims segarrencs que he citat. Tenint en compte, però, que bastants apareixen en més d'un apartat per no ser encara segura llur explicació, es reparteixen de la següent manera:

— Per camps temàtics: 34 descripcions geogràfiques, 21 de plantes, 10 de la fauna, 5 d'agricultura i ramaderia, 10 de relacions jurídiques, feudals i de parentiu, 24 d'arquitectura (10 d'ells militar), 17 antropotopònims i 11 hagiotopònims.

— Per l'origen lingüístic, n'he trobat 16 de pre-romans o amb possibilitats de ser-ho, 12 de llatins, 2 de germànics i 1 d'àrab.

D'aquí podem observar el predomini dels topònims referits a allò tangible que envolta l'home: els 34 de descripcions geogràfiques i els 24 de construccions sumen el 50% del total. A aquesta xifra encara hi hauríem d'afegir la vintena de noms de lloc sobre plantes i arbres, que, com proposa Moreu-Rey, constitueixen, juntament amb altres que resten fora de la Segarra oficial (però no pas lluny, i a l'Edat Mitjana no coneixien pas l'actual divisió comarcal...), una *série nominati-*

va, que caldria atribuir als temps de marca i reconquesta. Aquesta mena d'afirmació seria més difícil de fer, tot i que no impossible, en el cas dels formats damunt nom d'animal. Sobretot tenint en compte els seriosos dubtes sobre Torà, Montlleó, Pelagalls i Cervera. Pel que fa als topònims d'agricultura i ramaderia, a mig camí entre la significació natural dels geogràfics, zoològics i botànics, i la manipulació humana dels arquitectònics, són ben poc abundants a la Segarra. Així doncs, els més estrictament humans es redueixen als 17 antropotopònims (no pas excessivament nombrosos en comparació amb la resta de Catalunya si hem de fiar-nos del percentatge aproximat que esmenta E. Moreu-Rey), i a la desena, escurçable a base de dubtes, dels que es poden atribuir a relacions senyoriales i familiars.

Traslladem ara el punt de referència al llibre ja citat d'A. Badia i Margarit, no per discutir sobre l'encert o desencert de la seva teoria global, cosa que s'escaparia del nostre tema, sinó perquè allò que afecta a la Segarra de les contínues aproximacions a la toponímia que fa ens ha de permetre noves consideracions en aquesta conclusió. A. Badia inclou la Segarra dins de la zona que resta globalment definida com a romanització intensa, arabització ben profunda, que provoca una certa des-romanització i fins i tot —i aquest és un dels punts més dubtosos de la teoria— ressorgiment del substrat pre-romà.

Ara bé: En primer lloc cal distingir, com abans ho he fet ja, entre la zona més al nord de la comarca, que pertany a la Catalunya Vella, i la zona central sud, que, segons A. Badia, pertany a la Nova.

Una sola dada desmarca la Segarra dels paràmetres toponímics de la darrera afirmació: l'existència d'un únic nom de lloc aràbig, i encara no admès per tothom. També, com hem vist al seu moment, trobem més noms de sant del que és normal, cosa que, de fet, ja assenyala el propi Badia; això pot ser posat en relació amb la manca d'arabismes, d'on surt una explicació conjunta, anotada també per l'autor de la teoria però a l'hora de la veritat menystinguda en les conclusions globals: la major part de la Segarra oficial no pot ser adjudicada ni a una ni a altra Catalunya amb plenitud, sinó que constitueix una terra fronterera, una veritable marca, susceptible de canviar de mans i amb més punts que no cap altra zona per ser camp de la «barreja de fe i bel·licositat» de què abans parlàvem. Només cal donar un cop d'ull als manuals d'història o adonar-se de l'elevat nombre de castells que hi ha a la comarca per confirmar-ho.

Un altre grup significatiu és el dels noms llatins. A. Badia, amb un criteri que pot ser dubtable, posa l'accent sobre dos elements: el sufix '-anum' i la formació damunt *vila* més nom de persona. Aquests darrers, d'entrada, són inexistents a la Segarra. No ocorre això, en canvi, amb els primers. Tenim, com hem vist, Torà, La Morana, Fluvià, Meià, i, amb variants, Florejacs. Tots ells, però, són a la zona nord: Torà el que més, els altres voltant Guissona. O sigui, que possiblement corresponen a la Catalunya Vella, amb la qual cosa, en aquest punt, les demostracions d'A. Badia han de ser recolzades. Pel que fa a una tercera prova de la divisió, la dels topònims amb *albus* o amb *blanc*, aquesta prova a la Segarra queda anul·lada, car ni d'una mena ni de l'altra no n'hi ha.

Finalment, fixem-nos en el nombre, per a la latitud que som ben elevat, de topònims pre-romans (o potser cal dir «amb possibilitat de ser-ho», perquè més de la meitat comparteix aquest origen amb altres explicacions). A pesar d'això és una dada a considerar: potser es podria anar a parar al ressorgiment de què parla A. Badia... Deixem-ho en l'aire.

Mirem, per acabar, de resumir les consideracions. Hem vist la Segarra com a límit, com a frontera evident i demostrable entre Catalunya Nova i Vella, i com a tal, terra de marca, militar, però també zona que significa l'inici (o l'acabament, segons d'on es miri) de la toponímia aràbiga, i, a l'inrevés, de l'hagiotoponímia. Podem veure-la tanmateix com un lloc intermedi entre la zona pirinenca, molt abundant en topònims pre-romans, i la zona sud-est, on són força més escadusers. I afegim-hi encara: límit entre parla occidental i parla oriental, ja que per la banda est de la comarca les zones de Sant Guim de Freixenet, al centre, i de Talavera, al sud, formen part ja del domini oriental.

Aleshores, una afirmació —que no és una innovació però tampoc una invenció—: la Segarra és terra poc definible, que defuig l'enquadrament perfecte dins d'una divisió genèrica, com no sigui la que diverses vegades hem utilitzat aquí: frontera.

Debat: Les estadístiques sobre hagiotopònims establertes sobre fonts modernes (amb totals insuficients i referides només a la toponímia major) no són vàlides.

COL·LOQUI D'ONOMÀSTICA A MONTPELLER

Entre les comunicacions presentades al Col·loqui organitzat per la «Société française d'Onomastique» que tingué lloc a Montpellier els 26-28 de maig de 1983, algunes presentaven un interès directe per a l'antroponímia i la toponímia del nostre país. Per exemple de Jordi J. Costa, membre de la nostra Societat, sobre els sufixos en la microtoponímia costera d'El Port de la Selva; d'Enric Guiter, sobre alguns sufixos pre-romans en la toponímia del Pirineu mediterrani; de Marianne Mulon, també membre de la nostra Societat i secretària general de la S.F.O., sobre el sufix «-acum» i la hidronímia; i d'altres.